



TÜRKİYE ENERJİ SEKTÖRÜNDE TEKELLEŞME

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
18.11.2011

OĞUZ TÜRKYILMAZ

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI
DÜNYA ENERJİ KONSEYİ TÜRK MİLLİ KOMİTESİ
YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Türkiye Enerji Sektöründe Tekelleşme

Bu sunum, "**TMMOB Makine Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu**" nun yürüttüğü; Türkiye'de *elektrik, doğal gaz, petrol ve LPG* sektörlerinde, özel şirketlerin oluşturduğu yoğunlaşma ve tekelleşme eğilimlerini incelemeye ve irdelemeye yönelik kapsamlı ve uzun vadeli bir çalışmanın ilk bulgularını kapsamaktadır. Sektörlere hakim olan sermaye grupları ve bu grupların enerji alt sektörlerindeki yatay ve dikey bütünleşme girişimleri irdelenmekte ve özel sermaye gruplarının sektörel hakimiyetleri değerlendirilmektedir.

1. Petrol Sektörü

1.1 Petrol Üretimi

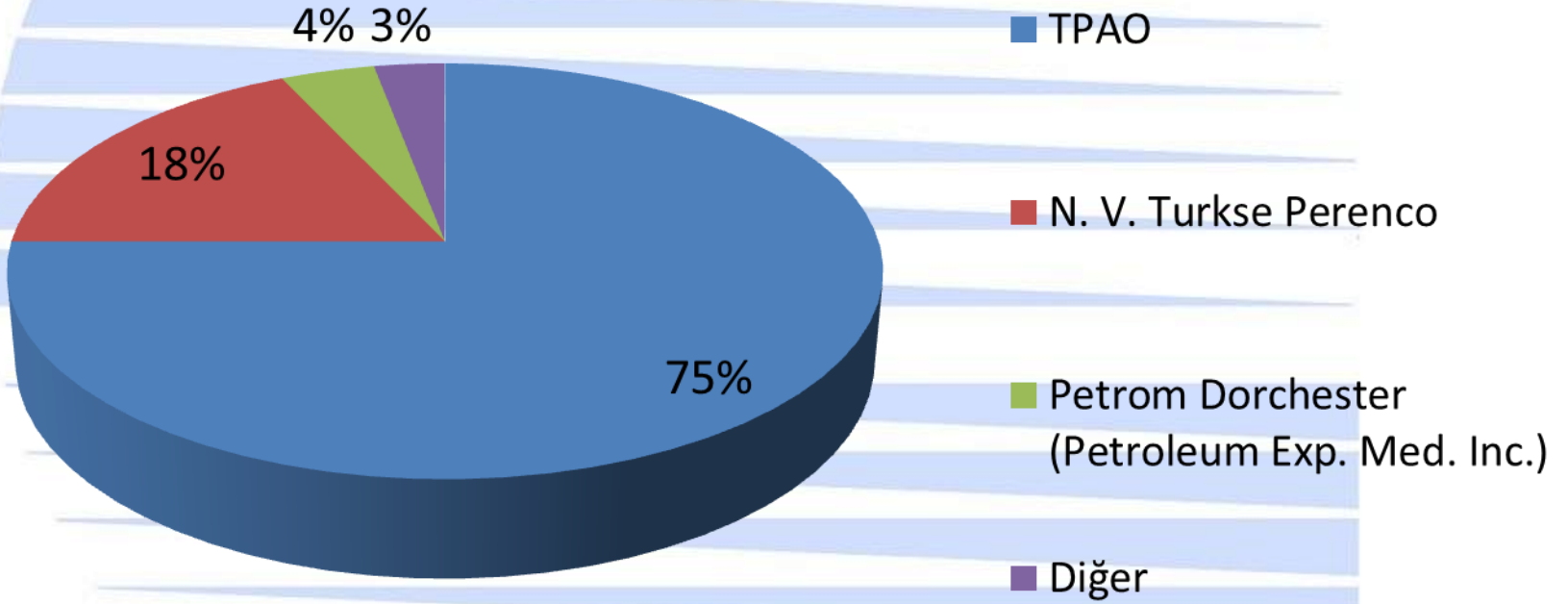
Üreticiler ve Yerli Üretimdeki Pazar Payları

Petrol Üreticileri	2010 Ham Petrol Üretim Miktarı (milyon ton)	2010 Ham Petrol Üretim Payı (%)
TPAO	1,88	75
N. V. Turkse Perenco	0,45	18
Petrom Dorchester (Petroleum Exp. Med. Inc.)	0,10	4
Diğer	0,08	3
TOPLAM	2,50	100

Kaynak: TPAO 2010 Sektör Raporu

Üreticiler ve Yerli Üretimdeki Pazar Payları

2010 Ham Petrol Üretim Payı (%)



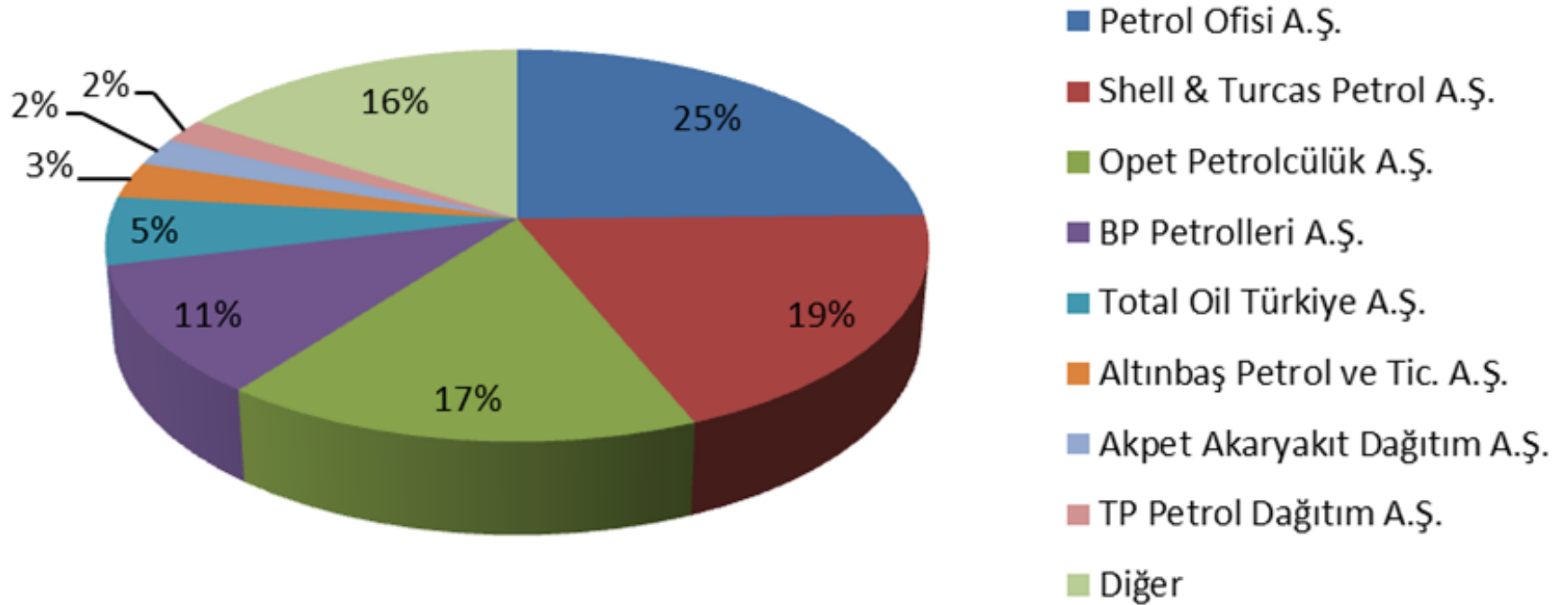
Kaynak: TPAO 2010 Sektör Raporu

1.2 Akaryakıt Dağıtıcıları ve Pazar Payları

Dağıtıcı	Satış Miktarı (Ton)	Piyasa Payı (%)
Petrol Ofisi A.Ş.(OMV)	4.160.384	24,7
Shell & Turcas Petrol A.Ş.	3.215.793	19,1
Opet Petrolcülük A.Ş.	2.791.916	16,6
BP Petrolleri A.Ş.	1.818.324	10,8
Total Oil Türkiye A.Ş.	947.298	5,6
Altınbaş Petrol ve Tic. A.Ş.	507.814	3
Akpet Akaryakıt Dağıtım A.Ş.	390.435	2,3
TP Petrol Dağıtım A.Ş.	330.264	2
Diğer	2.669.186	16
TOPLAM	16.831.414	100

Kaynak: EPDK 2010 Petrol Piyasası Sektör Raporu

Akaryakıt Dağıtıcılarının Pazar Payları (%)



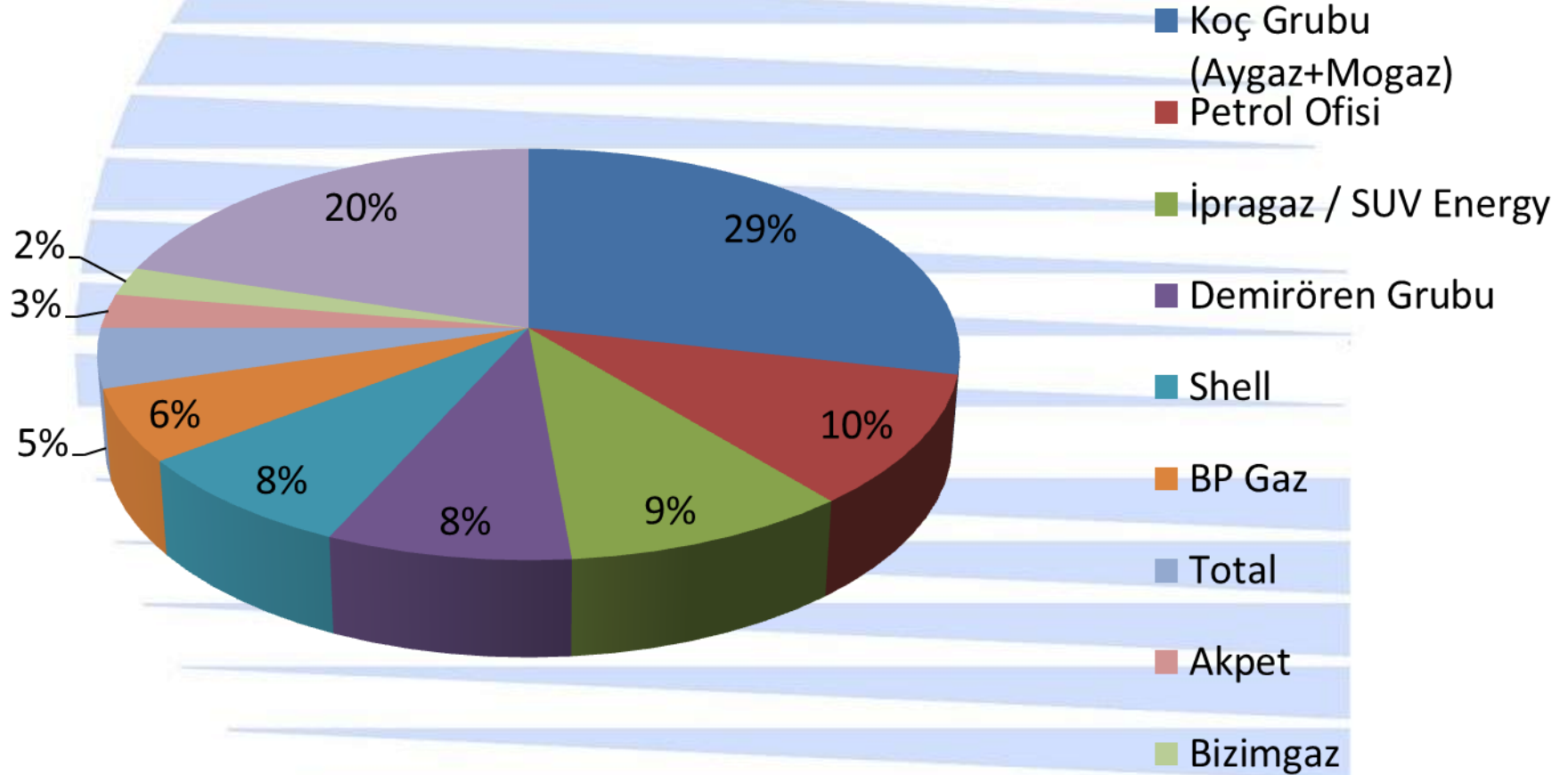
Kaynak: EPDK 2010 Petrol Piyasası Sektör Raporu

1.3 LPG Dağıtıcıları ve Pazar Payları

Dağıtıcı	Satış (Ton)	Pazar Payı (%)
Koç Grubu (Aygaz+Mogaz)	1.046.699	28,6
Petrol Ofisi	380.751	10,4
İpragaz / SUV Energy	350.551	9,58
Demirören Grubu	298.072	8,15
Shell	288.406	7,88
BP Gaz	208.499	5,7
Total	171.711	4,69
Akpet	98.302	2,69
Bizimgaz	82.226	2,25
Diğer	734.143	20,06
TOPLAM	3.659.360	100

Kaynak: EPDK 2010 LPG Piyasası Sektör Raporu

LPG Dağıtıcılarının Pazar Payı (%)



Kaynak: EPDK 2010 LPG Piyasası Sektör Raporu

2. Doğal Gaz Sektörü

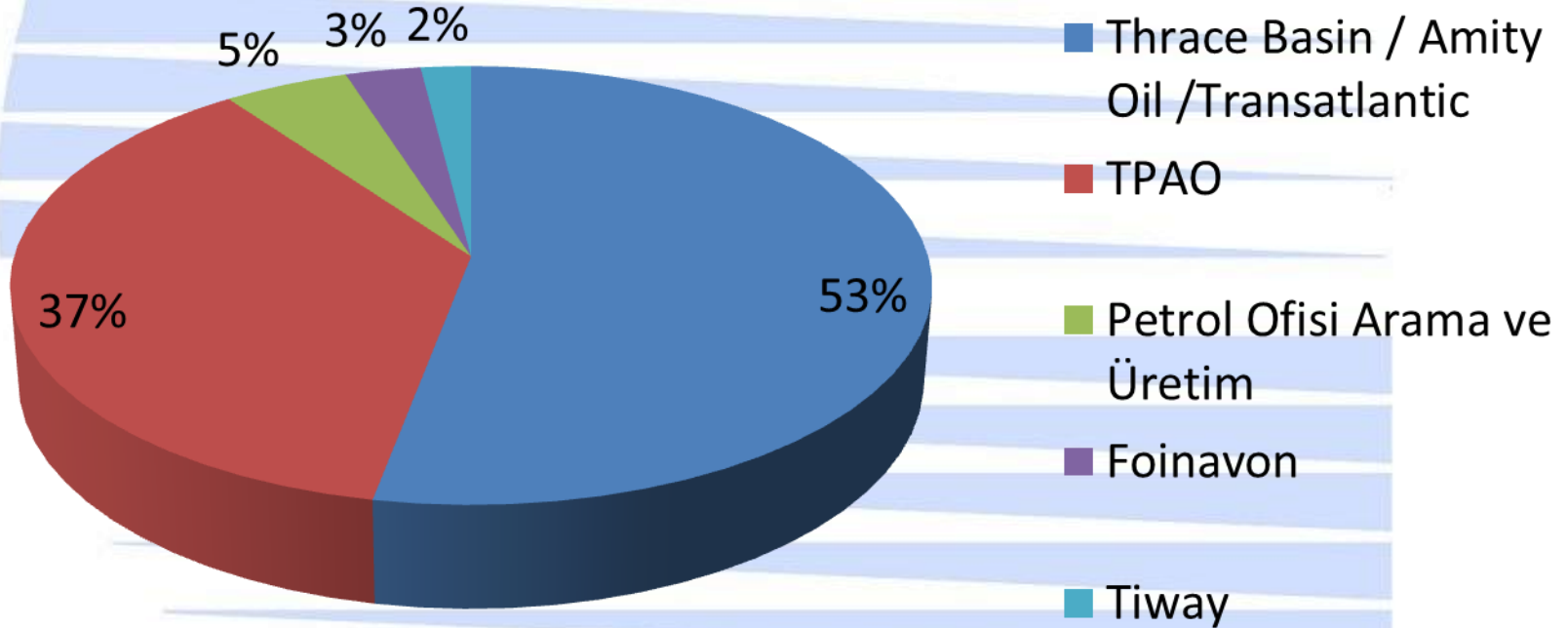
2.1 Doğal Gaz Üreticileri ve Yerli Üretimdeki Pazar Payları

Şirket	2010 Toptan Satış Lisansı Sahibi Üretim Şirketlerinin Doğal Gaz Üretim Miktarı (milyon m ³)	2010 Toptan Satış Lisansı Sahibi Üretim Şirketlerinin Doğal Gaz Üretim Payları (%)
Thrace Basin / Amity Oil / Transatlantic	361,46	53
TPAO	252,34	37
Petrol Ofisi Arama ve Üretim	34,1	5
Foinavon	20,46	3
Tiway	13,64	2
TOPLAM	682	100

Kaynak: EPDK 2010 Doğal Gaz Sektör Raporu

Toplam Üretim: 682 milyon m³

2010 Toptan Satış Lisansı Sahibi Üretim Şirketlerinin Doğal Gaz Üretim Payları (%)



Kaynak: EPDK 2010 Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu

2.2 Kentsel Doğal Gaz Dağıtımı

Gaz Dağıtım Şirketleri	Toplam Abone Miktarı (Adet)*	*Abone Payı (%)
Gaz Dağıtım Grupları		
AKSA	525.765	5,84
ARSAN	81.883	0,91
CENGİZ	108.633	1,21
EWE	938.192	10,42
ÇEDAŞ	117.016	1,30
ENERGAS	333.244	3,70
KOLİN	405.129	4,50
PALMET	122.304	1,36
ZORLU	47.830	0,53
Bir Gruba Bağlı Olmayan Gaz Dağıtım Şirketleri		
Agdaş	101.195	1,12
Akmercangaz	1.879	0,02
Bagdaş	9.701	0,11
Başkentgaz	1.390.661	15,45
Çinigaz	80.571	0,89
Diyargaz	19.173	0,21
İgdaş	4.329.014	48,08
İngaz	35.198	0,39
İzgaz	242.426	2,69
Kargaz	3.827	0,04
Kırgaz	69.161	0,77
Polgaz	17.281	0,19
Torosgaz	13.813	0,15
Udaş	9.661	0,11
TOPLAM	9.003.557	100

* 01 Haziran 2010
İtibariyle

Kaynak: Muhittin TEKMAN
– Teknik Yayıncılık

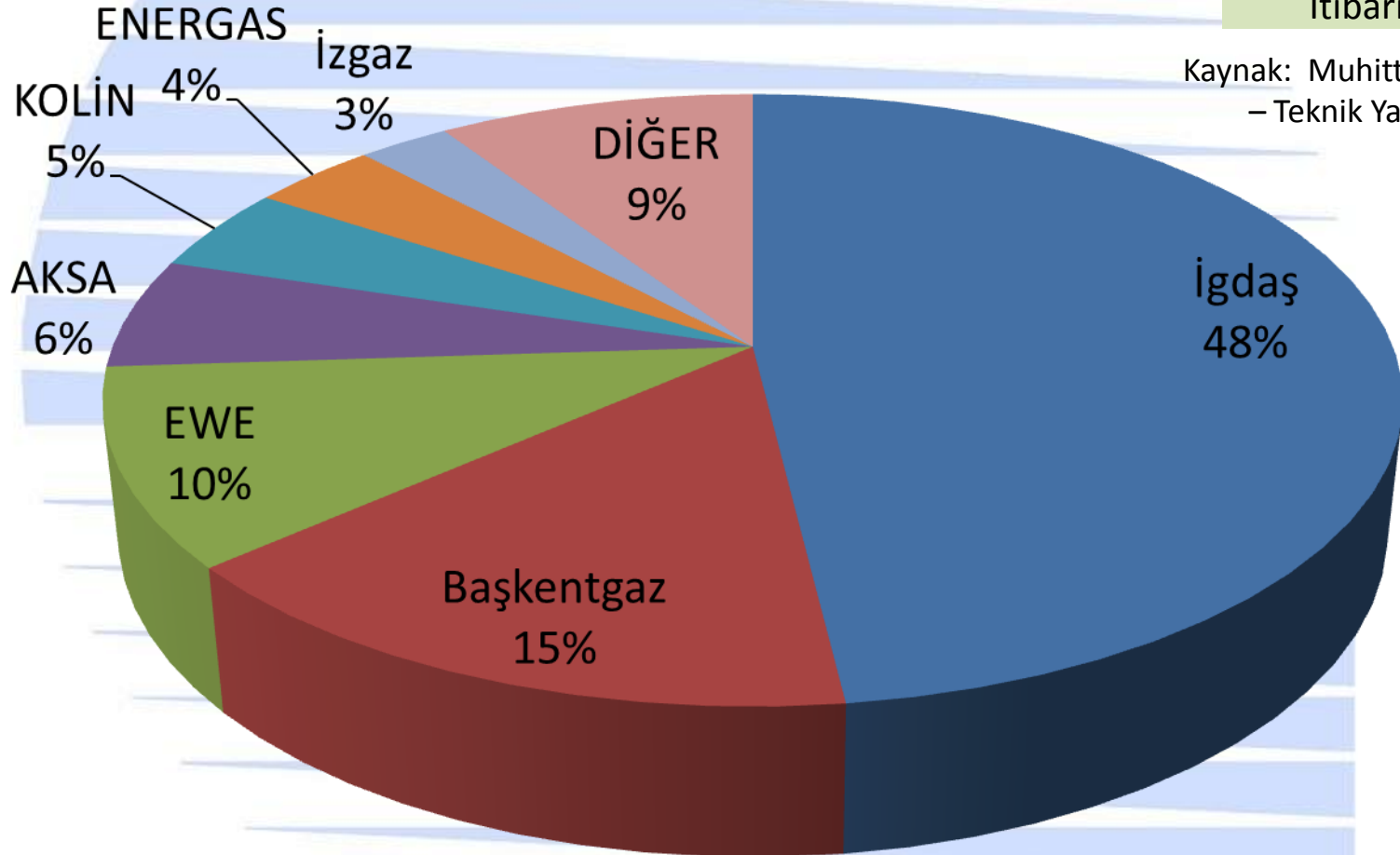
Tekelleşme?

- En çok aboneye sahip olan İGDAŞ'ın özelleştirilmesiyle, İGDAŞ'ı sektörde faaliyet gösteren herhangi bir grubun satın alması halinde, satın alan grup kentsel doğal gaz abonelerinin yarısından fazlasına sahip olacaktır.
- Böylesi bir durumda rekabet kurulunun herhangi bir grubun sektörün %30'undan fazlasını kontrol etmemesi şartı nasıl uygulanacaktır?

Kentsel Doğal Gaz Dağıtım Şirketlerinin Abone Payları (%)

* 01 Haziran 2010
İtibariyle

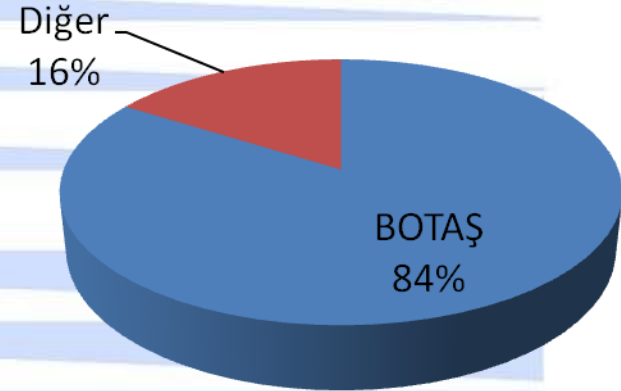
Kaynak: Muhittin TEKMAN
– Teknik Yayıncılık



2.3 Doğal Gaz İthalatı

Spot LNG İthalat Lisansı Olan Firmalar	İthalat Lisansı Olan Firmalar
Aksa Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	BOTAŞ
Aktif Doğal Gaz Ticaret A.Ş.	Avrasya Gaz A.Ş.
Angoragaz Doğalgaz Toptan Satış İth. İhr. San. ve Tic. A.Ş.	Bosphorus Gaz Corporation A.Ş.
Aygaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	Enerco Enerji San. ve Tic. A.Ş.
BOTAŞ	
Ege Gaz A.Ş.	
Enerco / OMV	
Enerjisa Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	
Erdgaz Doğal Gaz Toptan Satış A.Ş.	
EWE Doğalgaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
Gazport Doğalgaz Toptan Satış Ticaret ve Sanayi A.Ş.	
GDF SUEZ Tabii Gaz Tedariki A.Ş.	
Global Maden Doğalgaz Petrol ve Kimya San.ve Tic.A.Ş.	
Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar İstihsal Endüstrisi A.Ş.	
Hattuşa Enerji Gaz (HEGAZ) İthalat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	
İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAŞ)	
OSB Doğal Gaz A.Ş.	
Petgas Doğalgaz Servis Test Müh. Müş. San. ve Tic. A.Ş.	
Setgaz Doğalgaz İthalat İhracat ve Toptan Satış A.Ş.	
Shell Enerji A.Ş.	
Turcas Gaz Toptan Satış A.Ş.	
Zorlu Doğal Gaz Tedarik Ticaret A.Ş.	

2010 Yılı Doğal Gaz İthalatı



2010 YILI TOPLAM: 38.037 milyon m³

Kaynak: EPDK 2010 Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu ve BOTAŞ 2010 Yılı Sektör Raporu

3. Elektrik Sektörü

Üretimdeki Farklı Statülerin Dağılımı

Kuruluş	GWh	%
EÜAŞ	95.366,62	45,39
ÖZEL SEKTÖR		
Yap İşlet	45.219,61	21,52
Serbest Üretici	39.844,24	18,96
Yap İşlet Devret	13.557,84	6,45
Otoprodüktör	11.807,82	5,62
İşletme Devri Hakkı	4.323,63	2,06
Özel Sektör Toplamı	114.753,14	54,61
GENEL TOPLAM	210.119,76	100,00

Kaynak: EÜAŞ Sektör Raporu 2010

EPDK Tarafından Verilen Lisansların Sayısının Lisans Türlerine Göre Dağılımı

Lisans Türü	Lisans Adeti
İletim Lisansı	1
Dağıtım Lisansı	22
Perakende Satış Lisansı	22
Toptan Satış Lisansı	89
OSB Dağıtım Lisansı	127
Üretim Lisansı	1.024
Otoprodüktör Lisansı	211
TOPLAM	1.496

Kaynak: EPDK

Elektrik Dağıtım Şirketlerinin Özelleştirme Süreci

Dağıtım Şirketlerinin Özelleştirme Süreci

Grup	Bölge	Dağıtım Şirketi	Dağıtım Şirketlerinin Özelleştirme Süreci						
			İhale Tarihi	Nihai Pazarlık Tarihi	Rekabet Kurulu Kararı	ÖYK Kararı (RG)	Özel Şirkete Devir Tarihi	İhale Edilen Firma	Bedeli (Milyon \$)
A	19	Aydem EDAŞ (3 il)			08.05.2008		15.08.2008	Aydem AŞ	110,00
	9	Başkent EDAŞ (7 il)	10.06.2010	01.07.2008	14.08.2008	23.09.2008	28.01.2009	Sabancı+Verbund	1.225,00
	15	Sakarya EDAŞ (4 il)	10.06.2010	01.07.2008	14.08.2008	23.09.2008	11.02.2009	Akcez (Akenerji+CEZ)	600,00
	18	Kayseri ve Civ. Elektrik TAŞ					15.07.2009	Kayseri ve Civan Elk. TAŞ	0,00
	8	Meram EDAŞ (6 il)	15.09.2010	25.09.2008	04.12.2008	02.05.2009	30.10.2009	Alcez (Alarko+Cengiz)	440,00
	16	Osmangazi EDAŞ (5 il)	20.10.2010	06.11.2009	11.03.2010	24.04.2010	02.06.2010	Eti Gümüş	485,00
	12	Uludağ EDAŞ (4 il)	12.02.2010	18.02.2010	08.04.2010	26.06.2010	03.09.2010	Limak+Kolin+Cengiz	940,00
	6	Çamlıbel EDAŞ (3 il)	12.02.2010	18.02.2010	08.04.2010	31.07.2010	03.09.2010	Kolin+Limak+Cengiz	258,50
	4	Çoruh EDAŞ (5 il)	20.10.2010	06.11.2009	11.03.2010	08.06.2010	01.10.2010	Aksa Elektrik	227,00
	21	Yeşilirmak EDAŞ (5 il)	20.10.2010	06.11.2009	11.03.2010	08.06.2010	30.12.2010	Çalık Enerji	441,50
	20	Göksu EDAŞ (2il)			02.12.2010		31.12.2010	Akedaş AŞ	60,00
5	Fırat EDAŞ (4 il)	12.02.2010	18.02.2010	08.04.2010	05.10.2010	06.01.2011	Aksa Elektrik	230,25	
B	2	Vangölü EDAŞ (4il)	12.02.2010	18.02.2010					
	1	Dicle EDAŞ (6 il)	22.07.2010	09.08.2010					
	11	Gediz EDAŞ (2 il)	22.07.2010	09.08.2010					
	13	Trakya EDAŞ (3 il)	22.07.2010	09.08.2010					
	17	Boğaziçi EDAŞ (Avrupa Yaka)	22.07.2010	09.08.2010					
	7	Toroslar EDAŞ (6 il)	24.11.2010	07.12.2010					
	10	Akdeniz EDAŞ (3 il)	24.11.2010	07.12.2010					
14	İstanbul A. Yakası EDAŞ	24.11.2010	07.12.2010						
C	3	Aras EDAŞ (7 il)	15.09.2008	25.09.2008					

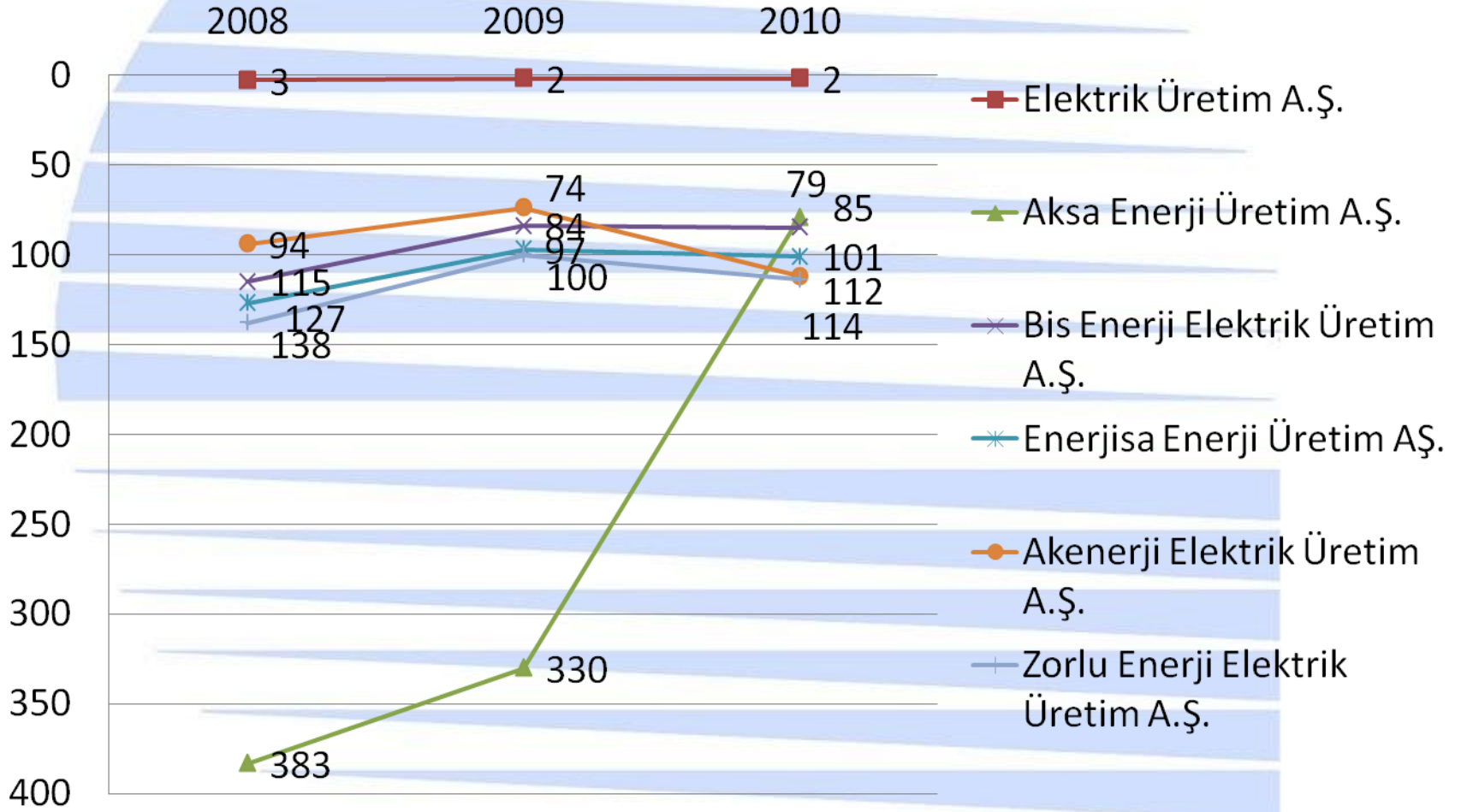
TOPLAM: 5.017,25

Türkiye’de elektrik üretim sektöründe faaliyet gösteren büyük şirketlerin İstanbul Sanayi Odası verilerine göre son 3 yıla ait sıralamaları:

ŞİRKET / SIRALAMA	2008	2009	2010	Kurulu Güç (MW)
Elektrik Üretim A.Ş.	3	2	2	24.199
Aksa Enerji Üretim A.Ş.	383	330	79	1.511
Bis Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	115	84	85	410
Enerjisa Enerji Üretim A.Ş.	127	97	101	1.385
Akenerji Elektrik Üretim A.Ş.	94	74	112	658
Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	138	100	114	738

Kaynak: EÜAŞ Sektör Raporu 2010

İstanbul Sanayi Odası Sıralaması



Kaynak: EÜAŞ Sektör Raporu 2010

4. Sektörde Yatay ve Dikey İlişkiler

FİRMA/GRUP ADI	DOĞAL GAZ LİSANSLARI							ELEKTRİK LİSANSLARI					PETROL DAĞITIMI	LPG DAĞITIMI	TOPLAM SEKTÖR SAYISI (?/4)
	Toptan Satış	Kentsel Dağıtım	İthalat	İthalat (Spot LNG)	CNG Satış	CNG İletim ve Dağıtım	LNG İletim	Üretim	Oto-prodükör	Toptan Satış	Dağıtım	Perakende Satış	Pazar Payı (%)	Pazar Payı (%)	
AKENERJİ	1							6		1	1	1			2
AKPET	1				6	1	1						2,3	2,7	3
AKSA / ANADOLUGAZ	2	19		1		1		17		1	2	2		0,56	3
ANADOLU ENDÜSTRİ HOLDİNG								4							1
ARSAN		3						7							2
BOSPHORUS			1												1
CENGİZ		2						3	1	1	3	3			2
ÇALIK								8			1	1			1
ÇEDAŞ	2	3		1											1
ENERCO			1	1											1
ENERGAZ	1	8													1
ENERJİSA				1				22		1	1	1			2
ENKA								2							1
EREN ENERJİ								2							1
EWE	1	2		1											1
GDF-SUEZ		1		1				1							2
HABAŞ	1			1	13	1		4						1,4	3
İPRAGAZ					3	1								9,6	2
İSKEN (Evonik-Steag-Oyak)								1							1
KOÇ GRUBU (AYGAZ+MOGAZ)	1			1	1	1	1							28,6	2
KOLİN	1	2						6		1	2	2			2
MİLANGAZ	1						1							8,2	2
OMV Gaz ve Enerji Ltd.	1							1							1
PALMET		2		1				4		1					1
PETROL OFİSİ	2						1						24,7	10,4	3
RWE & TURCAS								1		1					1
SHELL			1	1									19,1	7,9	3
TURCAS	2			1				2		1					3
UNIT INTERNATIONAL								2							1
ZORLU	1	2		1				40		1					2

Sunumu Hazırlayan:

Can ÖZGİRESUN

Makina Mühendisi

TMMOB Makina Mühendisleri Odası – Teknik Görevli

can.ozgiresun@mmo.org.tr

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Oğuz TÜRKYILMAZ

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU BAŞKANI
DÜNYA ENERJİ KONSEYİ TÜRK MİLLİ KOMİTESİ
YÖNETİM KURULU ÜYESİ

Süren Bu Çalışma Hakkında Görüş ve Önerileriniz için:

oguz.turkyilmaz@mmo.org.tr